

ПОЛЫМЯ

9/2019

16+

Вершы Віктара Гардзея

Беларуская літаратура ў ЗША: архіўныя знаходкі

Балада Валянціна Бароўкі (1940—1988)

Твой светлы плашч, як восеньскае лісце,
Зноў на табе ахоплены агнём,
З якога аніколі тут не выйсці
І не згубіцца пад начным дажджом.
Твой плашч, як крылы, на якіх лятаеш
Над горадам, дзе раніца ідзе,
Дзе фарба дзьмухаўцова-залатая,
Нібыта мёд, разліта па вадзе
На Свіслачы, дзе човен адзінока
Няспешна ля Траецкага плыве.
І ты малюеш птушак на аблоках
І дым-туман на маладой траве,
І сцежку, што вужакаю віецца,
Знікаючы між камянёў з расой.
І матылёк аб шыбу разаб'ецца,
Нібы аб неба, летучы з табой,
Згараючы, як восеньскае лісце...
Ды застануцца вучні, для якіх
Ты ёсць і будзеш, як ты быў калісьці,
На век у фарбах супыніўшы міг...

Віктар ШНІП
29.04.2019

*На першай старонцы вокладкі:
нацюрморт, прысвечаны Валянціну Бароўку.*

Фота Міраслава ШАЙБАКА.

ПОЛЫМЯ

ЛІТАРАТУРНА-МАСТАЦКІ
І ГРАМАДСКА-ПАЛІТЫЧНЫ ЧАСОПІС

9⁽¹⁰⁷⁹⁾

ВЕРАСЕНЬ

Выдаецца
са снежня 1922 года

ЗАСНАВАЛЬНІКІ:

Міністэрства інфармацыі Рэспублікі Беларусь;
грамадскае аб'яднанне «Саюз пісьменнікаў Беларусі»;
рэдакцыйна-выдавецкая ўстанова «Выдавецкі дом «Звязда»

Галоўны рэдактар

Алена Аляксандраўна МАЛЬЧЭЎСКАЯ

Рэдакцыйная калегія:

Лада АЛЕЙНІК, Алесь БАДАК,
Навум ГАЛЬПЯРОВІЧ,
Уладзімір ГНІЛАМЁДАЎ (старшыня),
Уладзімір ГУСАКОЎ, Марыя ЗАХАРЭВІЧ,
Віктар ІЎЧАНКАЎ, Аляксандр КАВАЛЕНЯ,
Аляксандр ЛУКАШАНЕЦ, Валерый МАКСІМОВІЧ,
Алесь МАРЦІНОВІЧ, Зоя МЕЛЬНІКАВА, Мікола МЯТЛІЦКІ,
Пётр НІКІЦЕНКА, Генадзь ПАШКОЎ,
Віктар ПРАЎДЗІН, Зіновій ПРЫГОДЗІЧ,
Іван САВЕРЧАНКА, Уладзімір САЛАМАХА,
Васіль СТАРЫЧОНАК, Таццяна ШАМЯКІНА

Мінск
Рэдакцыйна-выдавецкая ўстанова
«Выдавецкі дом «Звязда»
2019

ПАЭЗІЯ І ПРОЗА

- 3 Віктар ГАРДЗЕЙ. Колы часу. *Вершы.*
7 Казімір КАМЕЙША. Паміж кубкам і вуснамі. *Лірычныя мініяцюры.*
31 Генрых ТАРАСЕВІЧ. Надзеі суцяшальны знак. *Вершы.*
34 Ганна НАВАСЕЛЬЦАВА. Міф пра героя і здрадніка.
48 Віктар КУЦ. Напой з нябеснага каўша. *Вершы.*
52 Андрэй СІДАРЭЙКА. Надломленае дрэва. *Апавяданне.*
64 Галіна ЗАГУРСКАЯ. Дол антонаўкай прапах... *Вершы.*
67 Сяргей КАЛЕНДА. Два апавяданні.

ГАЛАСЫ СВЕТУ

- 78 Гульджахан АРДА. Літаратурная спадчына Магжана Жумбаева.
82 Альміра КАЛІЕВА. Сучасная літаратура Казахстана: рэальнасць і віртуальнасць.

НАВУКОВЫЯ ПУБЛІКАЦЫІ

- 85 Мікола ТРУС. Беларуская літаратура ў ЗША (пачатак XX ст.): архіўныя знаходкі і канцэптуальна новы культуралагічны дыкурс.
97 Аляксандр ЯФІМАЎ. Даследаванне мастацкіх імагінацый лёсу ў помніках літаратуры: гісторыя і сучасны стан.

КНІГА LOG

- 105 Ірына ЛАПЦЁНАК. Адкрытая перспектыва.

КРЫТЫКА І ЛІТАРАТУРАЗНАЎСТВА

- 109 Жанна ШАЛАДОНАВА. Украінская тэма ў беларускай перыёдыцы 1920-х гадоў.
114 Уладзімір ГНІЛАМЁДАЎ, Мікола МІКУЛІЧ. Сучасная рускамоўная паэзія Беларусі.

ЛІТАРАТУРНЫ ПАРТРЭТ

- 130 Юрась ЛЯДЭНКА. Дыялог з часам.

ЭПІСТАЛЯРЫЙ

- 144 Янка БРЫЛЬ: літаратура і жыццё. *Уступнае слова, падрыхтоўка лістоў і каментарый Алесі Шамякінай.*

ДАЛЯГЛЯДЫ

- 152 Алесь КАРЛЮКЕВІЧ. Каардынаты дружбы.

СЦЭНА

- 156 Арына КАРПОВІЧ. Як жывуць тыя, у каго ўсё нармальна?

КНІГАРНЯ

- 158 Юлія АЛЕЙЧАНКА. Час мрой.

Альміра КАЛІЕВА

СУЧАСНАЯ ЛІТАРАТУРА КАЗАХСТАНА: РЭАЛЬНАСЦЬ І ВІРТУАЛЬНАСЦЬ

Сучасную культурную і літаратурную прастору з перавагай полілінгвізму, сеткавай і лічбавай літаратуры, сайтаў і сацыяльных сетак, форумаў і анлайн-курсаў па пісьменніцкім майстэрстве ўсё часцей называюць камунікацыйна-адукацыйнай. Герменеўтыка ў айчыннай і замежнай літаратуры трактуецца як тэорыя інтэрпрэтацыі, вучэнне пра разуменне сэнсу, бо, чытаючы словы, мы чытаем свет, а, чытаючы свет, мы чытаем словы [1, с. 57].

Мультикультурныя камунікацыі ў эпоху глабалізацыі ставяць чытача перад тварам новых анлайн-тэхналогій. У ліку пераваг сеткавай літаратуры для аўтараў і чытачоў можна назваць такія характэрныя рысы, як масавасць і бясплатнасць. Асноўныя функцыямі бытавання літаратурных тэкстаў у інтэрнэт-рэсурсах з'яўляюцца прадстаўленне максімальна поўнага масіву абраных тэкстаў, апэратыўнасць публікацыі твора, наяўнасць выбару для чытачоў, стымуляванне і рэгламентацыя літаратурна-мастацкага працэсу, фарміраванне літаратурнага густу чытача, гульнявая функцыя і творчая незалежнасць.

Калі ў канцы 1990-х гадоў пісьменнікі і літаратуразнаўцы выказвалі заклапочанасць з нагоды з'яўлення і шырокага распаўсюджвання электронных кніг, то зараз гэтая з'ява выглядае ўжо заканамерна.

«Камп'ютарызацыя» літаратуры, несумненна, уплывае і на характар чытання, і на характар стварэння твора, таму актуальным робіцца пытанне вывучэння станоўчых і адмоўных бакоў уплыву ІТ-тэхналогій і інтэрнэту на літаратурнасць мастацкіх твораў. Але нават у традыцыйнай друкаванай кнізе сучаснага казахскага паэта, галоўнага рэдактара часопіса «Простор» Кайрата Бакбергенава афармленне перакладных вершаў графічна вытанчана і навіна камп'ютарнымі тэхналогіямі. Гэта і «Дзве варонкі» К. Маргенштэрна, і «Начная песня рыб», якая графічна адлюстроўвае рыбную чараду.

Значна пашыраюць уяўленні пра літаратурную карту свету і асобнага народа тэматычныя сайты. У Казахстане «Літаратурны партал» (adebiportal.kz) напаяняецца кантэнтам на трох мовах: казахскай, рускай, англійскай. У яго структуры вылучаны: літаратурны працэс; кнігі; аўдыёкнігі; жанры; персанажы; блогі; спецпраекты; мультымедыя. Раздзел «Спецпраекты» адкрываецца кантэнтам «Кароткі змест». Чытач пры знаёмстве з ім атрымлівае кароткі пераказ твораў Міржакіпа Дулатава «Няшчасная Жамал», Леаніда Лявонава «Рускі лес», Уладзіміра Набокава «Лаліта», «Дар», «Запрашэнне на пакаранне», «Абарона Лужына». Раздзел «Персанажы» адкрывае Айвенга, за ім ідзе Айгерым (галоўная гераіня рамана-эпапеі М. Ауэзава «Шлях Абая») і г. д. Актыўна напаяняецца кантэнтам і рубрыка «Самыя чытаныя».

Дзякуючы электронным рэсурсам змяніліся формы мастацкіх тэкстаў і з'явілася больш магчымасцей для таго, каб чытачы пазнаёміліся з творамі сучасных аўтараў.

Эпістальны жанр (лісты, дзённікі, мемуары) у літаратуры XXI стагоддзя застаўся, але змяніўся. З'явіліся новыя яго разнавіднасці: актыўныя зносіны ў сацыяльных сетках, інтэрнэт-дзённікі, SMS-паведамленні і г. д.

Да прыкладу, у Фінляндыі, дзе першае SMS-паведамленне было адпраўлена ў 1993 годзе, выдадзены і першы раман, цалкам складзены з SMS. Твор Хану Лунціала (Hannu Luntiala) «Апошнія паведамленні» ўключае ў храналагічным парадку каля тысячы SMS галоўнага героя, які пакінуў пасаду кіраўніка буйной IT-кампаніі, фінскага аддзялення Microsoft, і адправіўся ў падарожжа. Стакгольм, Амстэрдам, Капенгаген, Парыж, Барселона, Малага змяняюцца краінамі Блізкага і Далёкага Усходу. Маральныя, філасофскія ідэі рамана, погляды галоўнага героя на свет — усё перададзена праз SMS-паведамленні. Герой невылечна хворы, таму і падарожнічае па месцах дзяцінства. «На вокладцы арыгінальна выдадзенай кнігі — мабільны тэлефон, на фоне экрана якога — чалавек, які падае (альбо ляціць) уніз галавой. Прычым у арыгінальным выданні тэкст рамана складаецца з паведамленняў на фінскай, шведскай і англійскай мовах, адно толькі на іспанскай» [3, с. 287]. Літаратурныя крытыкі вызначаюць жанр твора як псіхалагічная драма. Паведамленне ад авіякампаніі Кувейта з прапановай зарэгістравацца на рэйс галоўнаму герою рамана застаецца без адказу...

Заслуга аўтара рамана, на думку крытыкаў, не толькі ў тым, што ён «прыдумаў новую форму рамана», але і ў тым, што «ён змог у кароткія паведамленні ўкласці тое, што звычайна змяшчаецца ў «вялікіх» кнігах — характары герояў і выкліканыя іх учынкамі эмоцыі і адчуванні. Сам аўтар у адным з інтэрв'ю сказаў, што стасункі толькі з дапамогай мабільных тэлефонаў уяўляюць пагрозу для сацыяльных адносін. Пісьменнік упэўнены, што цяпер, больш чым раней, важна сустракацца з людзьмі і мець зносіны з імі твар у твар», — піша В. Рагозіна [4].

Сеткавая літаратура разглядаецца крытыкамі як асаблівая мастацка-культурная прастора. Разнастайнасць сайтаў часопісаў, газет, выдавецтваў, паэтаў, пісьменнікаў, публіцыстаў, перакладчыкаў здзіўляе. Сярод пераваг чытання інтэрнэт-выданняў часцей за ўсё пераважаюць лёгкасць публікацыі для аўтара (набраў тэкст і змясціў на сайце, у электроннай бібліятэцы), даступнасць размешчанага на сайце тэксту для чытача.

Актыўна з'яўляюцца ў інтэрнэце аўтарскія блогі, якія ствараюць унікальную магчымасць двухбаковых і шматбаковых зносін аўтара і чытачоў у рэальным часе. Герменеўтыкай яны тлумачацца як сучасны постмадэрнісцкі праект, гіпертэкст, калі чытач фактычна становіцца суаўтарам твора, з дапамогай гіперспасылак выбіраючы той варыянт развіцця сюжэта, які яму цікавей.

Яшчэ больш складаная сістэма сеткавых тэкстаў фарміруецца на сайце FanFiktion (<https://ru.fanfiktion.net>). Фанфікі ўяўляюць сабой разнавіднасць творчасці прыхільнікаў і самых заўзятых чытачоў папулярных мастацкіх твораў. Сюжэт любімага літаратурнага твора ці кіна-, тэлефільма можа дапаўняцца новымі сюжэтнымі лініямі, перыпетыямі лёсу персанажаў і г. д. Ідэі сюжэта трансфармуюцца і відазмяняюцца, ствараючы красавер («перапляценне») кампазіцыі і сюжэта некалькіх твораў).

У той жа час лёгкасць размяшчэння тэкстаў у інтэрнэт-прасторы, іх даступнасць нясуць і адмоўнае адценне, правакуючы зніжэнне якасці мастацкіх твораў і чытацкага густу. Так, у адным з нумароў часопіса «Дружба

народов» (2002, № 9) прыводзіліся адказы на пытанне: «Што чытаюць у інтэрнэце?» Адказы па частаце паўтарэння выбудаваліся наступным чынам: навуковая фантастыка, фэнтэзі, трылеры, жахі, класіка і сучасная проза.

З пазітыўнага: нягледзячы на інтэрактыўнасць віртуальных інтэрфейсаў на мегапросторы інтэрнэту, агромністую колькасць інтэрнэт-выданняў, рост сеткавых публікацый, традыцыйнае чытанне — папяровых часопісаў, кніг, альманахаў, перыядычных выданняў, мас-медыя актуальнае па-ранейшаму. Электронная кніга, аналагавыя і лічбавыя медыя ў Казахстане ўсё яшчэ не канкурэнт папяровым. Характэрнымі рысамі сучаснай культурнай і літаратурнай прасторы Казахстана з прыярытэтным развіццём дзяржаўнай казахскай мовы з’яўляюцца полілінгвізм, які ўключае шматлікія мовы перадачы, атрымання і інтэрпрэтацыі інфармацыі ў культуры, і полікультурнасць як суіснаванне ў адзінай прасторы многіх тэкстаў — феноменаў розных субкультур этнасаў краіны.

Літаратура:

1. Головки В. М. Герменевтика литературного жанра. Учебное пособие. — М.: Издательство «Флинта», 2016. — 184 с.
2. Бакбергенов К. Отраженные пространства. Книга переводов. — Алматы: СаГа, 2009. — 224 с.
3. Ананьева С. Литература Финляндии // Мировой литературный процесс. — Алматы: Әдебиет Әлемі, 2016. — С. 265—306.
4. Рогозина О. Последние сообщения // <http://terve-suomi.com/kulturny-otdyh/knizhnaya-polka/314-khannu-luntiala-poslednie-soobshcheniya.html>

Пераклад з рускай Юліі АЛЕЙЧАНКІ.

АДРАС РЭДАКЦЫІ

Юрыдычны адрас:

Рэспубліка Беларусь, 220013, Мінск, вул. Б. Хмяльніцкага, 10а.
info@zvyazda.minsk.by

Паштовы адрас: Рэспубліка Беларусь, 220034, Мінск, Захарава, 19.

Тэл.: галоўнага рэдактара — 263-80-12,
намесніка галоўнага рэдактара — 319-79-85,
аддзела прозы,
крытыкі і літаратуразнаўства — 224-66-74,
аддзела паэзіі — 224-66-72.
polymya@bk.ru

Падпісныя індэксы:

*00471 — індывідуальны льготны
для настаўнікаў*

74985 — індывідуальны

749852 — ведамасны

*00727 — ведамасны льготны
для ўстаноў Міністэрства культуры
і Міністэрства адукацыі Рэспублікі Беларусь*

Пасведчанне аб дзяржаўнай рэгістрацыі сродку масавай інфармацыі
№ 9 ад 10.12.2012, выдадзенае Міністэрствам інфармацыі Рэспублікі Беларусь

Выдавец

Рэдакцыйна-выдавецкая ўстанова «Выдавецкі дом «Звязда»
Дырэктар – галоўны рэдактар Павел Якаўлевіч СУХАРУКАЎ

Тэхнічны рэдактар, камп'ютарная вёрстка

С. І. СТАРАВЕРАВА

Стыльрэдактар

М. М. ПЛЕВІЧ

Падпісана да друку 05.09.2019 г. Фармат 70×108¹/₁₆. Папера газетная.
Друк афсетны. Умоўн. друк. арк. 14,0. Ул.-выд. арк. 13,17. Тыраж 958 экз. Заказ

Рэспубліканскае ўнітарнае прадпрыемства «БудМедыяПраект».

ЛП № 02330/71 ад 23.01.2014,
вул. В. Харужай, 13/61, 220123, Мінск, Рэспубліка Беларусь.

*Часопіс уключаны ў Пералік навуковых выданняў ВАК Рэспублікі Беларусь
для друкавання вынікаў дысертацыйных даследаванняў па філалагічных навуках (літаратуразнаўства)*

*Аўтары нясуць адказнасць за факты, якія прыводзяцца ў публікацыях,
у адпаведнасці з заканадаўствам Рэспублікі Беларусь.
Рукапісы не рэцэнзуюцца і аб'ёмам да двух аркушаў не вяртаюцца.
У выпадках паліграфічнага браку ў часопісе звяртацца ў друкарню.*

© Міністэрства інфармацыі Рэспублікі Беларусь, 2019

© Грамадскае аб'яднанне «Саюз пісьменнікаў Беларусі», 2019

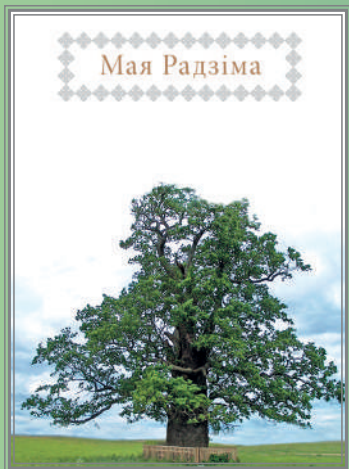
© Рэдакцыйна-выдавецкая ўстанова «Выдавецкі дом «Звязда», 2019

БЕЛКНІГА

ВЫДАВЕЦКІ ДОМ
ЗВЯЗДА

Мая Радзіма

МАЯ РАДЗІМА

«Мая Радзіма» — зборнік паэзіі і прозы, у якім прадстаўлены творы сучасных беларускіх аўтараў. Кожны з іх звяртаецца да сваёй бацькаўшчыны, родных вытокаў. Усё гэта памятнае, значнае ў лёсе чалавека. Сярод аўтараў зборніка: Віктар Гардзей, Казімір Камейша, Мікола Маляўка, Віктар Шніп ды інш. Кніга выдатна аздоблена фотаілюстрацыямі Яўгена Пясецкага і Уладзіслава Цыдзіка.

Гэтае і іншыя цікавыя выданні «Выдавецкага дома «Звязда» вы можаце набыць у любой з кнігарняў ААТ «Белкніга», адрасы якіх шукайце на сайце www.belkniha.by, і ў самім Выдавецкім доме па адрасе: 220034, г. Мінск, вул. Захарава, 19.
Даведкі па тэлефонах: 263-66-73, 271-12-94.
Пра наяўнасць кніг у крамах Мінска можна даведацца па тэлефонах: 296-70-72, 292-70-72
www.zviazda.by

«ПОЛЫМЯ»

**ў Мінску можна набыць
у крамах і павільёнах «Белсаюздруку»:**

крама № 2, пр. Незалежнасці, 44;

крама № 13, плошча Перамогі, падземны пераход;

крама № 18, плошча Перамогі, падземны пераход;

крама «Глобус», вул. Валадарскага, 16;

павільён № 20, вул. Максіма Багдановіча, станцыя метро «Няміга»;

павільён № 79, пр. Пераможцаў, 5;

павільён № 111, вул. Няміга, 30.

Нашы індэксы
індывідуальны — 74985
ведамасны — 749852
льготны для ўстаноў Міністэрства культуры і
Міністэрства адукацыі — 00727
індывідуальны льготны для настаўнікаў — 00471

Чытайце ў бліжэйшых нумарах:

Вершы Міколы Маляўкі

Сучасная польская
драматургія:
Беньямін М. Букоўскі «Ёна»

ISSN 0130-8068

9 770130 806001

1 9 0 0 9